

знайомих, а з часом знайшов житло у порожньому будинку. Допомогав сім'ї і староста І. Максименко. Він переселив Горенштейнів до віддаленого будиночка в саду колгоспу «9 січня». Це й врятувало їх від розстрілу. Цій єврейській сім'ї пізніше допомагали і сусіди Шмальдії.

Про таких людей із вдячністю згадують євреї, яким вдалося врятуватися і вижити в час окупації. У повоєнний період по всій Європі велися пошуки людей, що рятували євреїв від нацистського терору. Уряд Ізраїлю присвоїв їм звання «Праведників народів світу», що є однією з найбільш почесних міжнародних відзнак у світі. По Україні цим званням відзначено 2363 особи, серед яких більше десяти осіб – мешканці Миколаївщини. Кількість таких людей значно більша, але нажаль, розшукова робота розгорнулася лише у 90-х роках ХХ століття, коли багато з цих людей вже пішли з життя, а ті, що дожили, часто не могли знайти свідків, які могли б підтвердити їх участь у врятуванні євреїв.

Ткаля О. В.

*Миколаївський комплекс Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ «ІМУНІТЕТНИХ» НОРМ ПРАВА

Для більш повного визначення смислового навантаження юридичної категорії «правовий імунітет», практики застосування положень, які наділяють окремих суб'єктів правовими імунітетами, необхідно звернутися до принципів правових імунітетів, які є фундаментальними, базовими положеннями, визначають юридичну природу, нормативне визначення і порядок застосування правових імунітетів, що є важливою передумовою для формування законності в процесі використання правових виключень взагалі, та імунітетів, зокрема. Як справедливо зазначають представники науки теорії права, принципи являють собою об'єктивно притаманні праву беззаперечні вимоги, які пред'являються до учасників суспільних відносин з метою гармонічного поєднання індивідуальних та громадських інтересів (Ткаля О. В. Правовий імунітет в Україні: загальнотеоретичне дослідження: дис... кандидата юрид. наук: 12.00.01 / О. В. Ткаля – Одеса, 2010. – С.5). Ступінь розробленості проблеми визначення принципів правового імунітету визначають праці вітчизняних і зарубіжних фахівців у галузі юриспруденції. Серед них слід назвати теоретичні дослідження таких науковців, як М.І. Козюбра, А. Ф. Крижанівський, О. В. Малько, С. В. Мірошник, І. С. Морозова, Ю. М. Оборотов, П. М. Рабінович, О. Ф. Скакун, С. Ю. Суменков, М. В. Цвік, Ю. А. Юшкова та ін.

Принцип законності являє собою загальноправовий принцип, відповідно до якого нормативне закріплення, практичне застосування правових імунітетів має здійснюватися виключно у відповідності до правових установлень. Щодо застосування імунітетів слід визнати й використання принципу публічності (офіційності), відповідно до якого всі державні органи й посадові особи, встановивши факт наявності підстав для використання імунітетних норм, зобов'язані забезпечити їх застосування незалежно від бажання

особи, яка наділяється певним імунітетом. Але є певні винятки із цього принципу. Наприклад, дача показань як свідків членів сім'ї, близьких родичів, усиновлених, усиновителів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного; особи, які відповідно до міжнародних договорів наділені імунітетом, але якого ці особи можуть бути позбавлені на підставі положень, встановлених у самих конвенціях.

Принцип вирішення спірних питань щодо застосування імунітетів виключно в судовому порядку полягає в тому, що у разі виникнення спірних питань щодо наявних підстав для застосування імунітетів, порядку або процедури їх застосування, всі ці спірні питання вирішуються виключно в судовому порядку. (Брильов О. Імунітет морських державних суден в Україні (проблемні питання теорії і практики) / О. Брильов // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 6. – С. 146). Принцип свободи оскарження полягає в тому, що кожна особа, стосовно якої не були застосовані норми про імунітети, має право оскаржити рішення про незастосування імунітетів у судовому порядку. Принцип відносності правового імунітету полягає в тому, що ніяка особа, відповідно до діючого законодавства, не має і не може мати абсолютного імунітету. Змістовні обсяги правового імунітету мають певні межі, які нормативно визначаються відповідно до окремого виду імунітету. (Юшкова Ю. А. Иммунитет как правовая категория: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук / Ю. А. Юшкова – М., 2008. – С.7)

Принцип імперативного характеру правового імунітету полягає в недопустимості відмови від імунітету самим носієм правового імунітету. Діючими нормативними актами передбачається різний порядок притягнення до відповідальності осіб, які наділені правовим імунітетом, однак всі можливі процедури щодо вирішення цього питання включають особисту відмову носія правового імунітету як передумови для притягнення до відповідальності. (Колодій А. М. Принципи права України / А. М. Колодій – К.: Юрінком Інтер. – 1998. – С.67)

Принцип строкового характеру правового імунітету полягає в тому, що правовий імунітет застосовується виключно в межах виконання повноважень або при знаходженні у певному правовому стані. Принцип функціонального характеру правових імунітетів полягає в тому, що нормативне визначення правового імунітету, його застосування здійснюються виключно у зв'язку з реалізацією особою міжнародних, державних або громадських функцій. Цей принцип визначає юридичну природу правового імунітету, який не може розглядатися як ознаки, що характеризують особисті права і свободи людини, а має виключно публічний характер.

Стосовно державного суверенітету правовий імунітет має симетричний характер відмов від окремих положень державного суверенітету, що дає можливість зробити однозначний висновок: правовий імунітет не має розглядатися як обмежувальний акт або виключення з положень, якими визначається суверенітет держави. Стосовно національного суверенітету правовий імунітет забезпечує недоторканність представників певної нації і виведення їх з-під юрисдикції іншої держави, що не тільки не суперечить принципу національного суверенітету, а навпаки, забезпечує такий суверенітет. [2, с.148]

Аналіз співвідношення правового імунітету і принципу невідворотності юридичної відповідальності дає можливість зробити висновок про відсутність між ними протиріччя за тих підстав, що зазначений принцип має матеріальний характер, і в разі абсо-

лютно справедливого не зведення юридичної відповідальності виключно до покарання у різних формах його прояву, правовий імунітет, який має у більшості випадків процесуальний характер, забезпечує реалізацію принципу невідворотності юридичної відповідальності, визначаючи особливий порядок відповідальності окремих категорій осіб, які наділені повноваженнями щодо здійснення публічних функцій (Суменков С. Ю. Привилегии и иммунитеты как общеправовые категории: дис... доктора юрид. наук: 12.00.01 / С. Ю. Суменков – Саратов, 2002. – С.45)

Здійснене дослідження правових імунітетів дозволяє заявити про важливу роль, яку вони відіграють у системі правового регулювання, забезпечуючи своїм існуванням і застосуванням гарантованість здійснення публічних функцій суб'єктами, діяльність яких має міжнародний, державний і громадський характер.

Шукін В. В.

*Миколаївський комплекс Національного університету «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри гуманітарних дисциплін, кандидат історичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ЄВРЕЙСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В НОВОРОСІЙСЬКОМУ КРАЇ

Склад населення південноукраїнських земель з самого початку заселення регіону формувався як поліетнічний. В міру того, як південноукраїнські землі впродовж XVIII ст. входили до складу Російської імперії, першочерговим завданням, яке повстало перед управителями цих земель було їх заселення та господарське освоєння. Одним зі шляхів вирішення проблеми, як вважалося, могло стати залучення переселенців, при цьому їх національна та релігійна приналежність не мали особливого значення. Указом 1769 р., імператриця Катерина II дозволила євреям селитися в межах щойно створеної Новоросійської губернії. Це був перший документ, що офіційно закріпив право їх проживання в новоросійських землях. Варто звернути увагу, що в подальшому це право стосовно Новоросії ніколи не буде відібраним у єврейського населення. Указом 1791 р. який встановлював «смугу єврейської осідлості», до місцевостей, де євреям дозволялося постійне проживання віднесено Катеринославське намісництво та Таврійську область (пізніше реорганізовані у Катеринославську, Херсонську та Таврійську губернії). На них розповсюджувалися ті ж обмеження, які вже існували для інших регіонів, зокрема, обов'язок записатися до числа міських жителів з заборонаю постійного проживання в сільській місцевості.

Ліберальний період розвитку російського законодавства в єврейському питанні пов'язаний з правлінням Олександра I. Найбільш відомим документом цієї епохи стало «Положення об устроїстві євреїв» (ПУЕ) 1804 р. Цей акт не відміняв «смугу єврейської осідлості», зберігав заборону на проживання в сільській місцевості. Зазначимо, що останнє обмеження часто порушувалося саме в південноукраїнському регіоні і місцева адміністрація ставилася до таких фактів поблажливо. Спроби виселення євреїв з сільської місцевості, зазвичай, не заторкували південні землі. Більше того, вже з початку